

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

ODLUKA

Zahtjev br. 54388/09
Ljubica GALOVIĆ
protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel) zasjedajući dana 5. ožujka 2013. godine u vijeću koje čine:

Isabelle Berro-Lefèvre, *predsjednica*,
Elisabeth Steiner,
Khanlar Hajiyev,
Linos-Alexandre Sicilianos,
Erik Møse,
Ksenija Turković,
Dmitry Dedov, *suci*,

i Søren Nielsen, *tajnik Odjela*,

uzimajući u obzir naprijed navedeni zahtjev podnesen 17. rujna 2009. godine,

uzimajući u obzir očitovanje koje je dostavila tužena država i odgovor na očitovanje koje je dostavila podnositeljica,
nakon vijećanja, odlučuje kako slijedi:

ČINJENICE

1. Podnositeljica, gđa Ljubica Galović hrvatska je državljanica rođena 1926. godine i živi u Mošćeničkoj Dragi. Pred Sudom je zastupa gđa T. Vuković, odvjetnica iz Rijeke.

2. Hrvatsku vladu ("Vlada") zastupa njezina zastupnica gđa Š. Stažnik.

A. Okolnosti predmeta

3. Činjenično stanje predmeta, kako su ga iznijele stranke, može se sažeti kako slijedi.

1. Pozadina predmeta

4. Godine 1949. podnositeljčin suprug stekao je stanarsko pravo i postao nositelj stanarskog prava na stanu u Mošćeničkoj Dragi, u vlasništvu g. J.J.-A, površine 56.4 kvadratna metra. Podnositeljica je kao njegova supruga, a na temelju mjerodavnog zakonodavstva, automatski postala sunositeljicom stanarskog prava na tom stanu.

5. Nakon suprugove smrti 1995. godine podnositeljica je postala jedina nositeljica stanarskog prava na dotičnom stanu i nastavila u njemu živjeti sa svojim sinom i njegovom obitelji. Isto je tako nakon smrti J.J.-a, vlasnika stana, njegov sin g. A.J. postao vlasnik stana.

6. Dana 5. studenog 1996. godine stupio je na snagu Zakon o najmu stanova. Njime je ukinuto stanarsko pravo i propisano da nositelji stanarskih prava na stanovima u privatnom vlasništvu postaju zaštićeni najmoprincipi (vidi stavak 25. ove odluke).

7. Dana 9. travnja 1997. godine podnositeljica je zatražila od A.J.-a sklapanje ugovora o najmu sa zaštićenom najamninom u odnosu na taj stan, kako je to propisano Zakonom o najmu stanova. Nije primila nikakav odgovor.

8. Dana 31. ožujka 1998. godine Ustavni sud ukinuo je određene odredbe Zakona o najmu stanova, uključujući i članak 21., stavak 2. i članak 40., stavak 2., kao neustavne. Ustavni sud odgodio je učinke svoje odluke u odnosu na članak 21., stavak 2. i članak 40. stavak 2., i Hrvatskom saboru dao rok od šest mjeseci za postupanje po toj odluci i donošenje izmjena i dopuna Zakona o najmu stanova, kojima bi se zamijenile te dvije neustavne odredbe. Odluka Ustavnog suda objavljena je u Narodnim novinama br. 48/1998 od 6. travnja 1998. godine.

9. Dana 20. lipnja 2007. godine Ustavni sud je usvojio izvješće koje je poslao Hrvatskom saboru, a u kojem je analizirao situaciju do koje je došlo zbog toga što Sabor nije postupio prema odluci Ustavnog suda od 31. ožujka 1998. godine i donio mjerodavne izmjene i dopune Zakona o najmu stanova. Mjerodavni dijelovi tog izvješća glase kako slijedi:

"Ustavni sud primjećuje da Hrvatski sabor u razdoblju od dana objave navedene odluke Ustavnog suda (6. travnja 1998.) do nastupa njezinog ukidnog učinka (6. listopada 1998.) nije izmijenio ni dopunio članak 40. Zakona o najmu stanova u skladu s pravnim stajalištem izraženim u navedenoj odluci Ustavnog suda niti je to učinio do dana utvrđenja ovog Izvješća.

U razdoblju nakon odluke Ustavnog suda, odnosno prestanka važenja ukinute zakonske odredbe, vlasnici stanova (najmodavci) pokrenuli su brojne postupke pred nadležnim sudovima radi otkaza ugovora o najmu stanova, pozivom na odredbe članka 40. stavka 1. podstavka 1. Zakona o najmu stanova.

Prema evidenciji ustavnosudskih predmeta, Ustavnom sudu podnijete su ustavne tužbe protiv presuda kojima su sudovi odlučivali o tužbenim zahtjevima vlasnika stanova (najmodavaca) o iseljenju najmoprincipa, a da u Zakonu o najmu stanova prethodno nisu utvrđene pretpostavke tog iseljenja. Ustavne tužbe podnijeli su, ovisno

o presudi, vlasnici stanova, odnosno najmoprimci jer smatraju da su im tim presudama povrijeđena ustavna prava.

Povodom takvih ustavnih tužbi, Ustavni sud je u dva slučaja..... odgodio ovrhu presuda nadležnih sudova o iseljenju najmoprimaca do donošenja odluke o ustavnoj tužbi. Ustavni sud nije donio odluku o ustavnim tužbama u navedenim predmetima jer ukidna odluka Ustavnog suda [od 31. ožujka 1998.] od strane Hrvatskog sabora nije provedena, što je pretpostavka za meritorno odlučivanje o tim ustavnim tužbama.

Prema odredbama članka 31. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), odluke Ustavnog suda su obvezatne te su sva tijela državne vlasti dužna u okviru svog ustavnog i zakonskog djelokruga provoditi odluke Ustavnog suda.

Ustavni sud napominje da u okviru svoje nadležnosti nema ovlasti otkloniti nejednakost u primjeni Zakona o najmu stanova, nastalu prestankom važenja ukinute zakonske odredbe. Odluke Ustavnog suda (usvajanje, odnosno odbijanje ustavne tužbe) dovele bi do daljnje nejednakosti pred zakonom, što je protivno ustavnom jamstvu sadržanom u članku 14. stavku 2. Ustava. Stoga je postojeća normativna situacija s ustavnopravnog stajališta neprihvatljiva i nedopustiva jer ne rješava problem u cijelosti i na jednak način za sve glede primjene Zakona o najmu stanova. Slijedi da je jedino zakonodavac nadležan, donošenjem odgovarajućih izmjena i dopuna Zakona o najmu stanova, urediti sporne pravne odnose na način koji će osigurati jednakost svih pred zakonom.

10. Do danas nisu donesene izmjene i dopune Zakona o najmu stanova.

2. Građanski i ovršni postupak za iseljenje podnositeljice zahtjeva

11. Dana 4. svibnja 1999. godine vlasnik stana A.J., koji je živio u stanu od 65,82 kvadratna metra sa svojom suprugom i dva odrasla sina, podnio je Općinskom sudu u Opatiji građansku tužbu protiv podnositeljice, njezinog sina i snahe te dvoje unučadi, tražeći njihovo iseljenje iz dotičnog stana. Pritom je naveo kako u taj stan namjerava useliti svoja dva odrasla sina.

12. Dana 9. listopada 1999. godine podnositeljica je zajedno s ostalim tuženicima, pozivajući se na članak 33., stavak 3. Zakona o najmu stanova, podnijela protutužbu kojom je zahtijevala donošenje presude koja bi zamijenila ugovor o najmu sa zaštićenom najamninom.

13. Dana 7. prosinca 1999. godine Općinski sud u Opatiji donio je presudu kojom je prihvatio tužbeni zahtjev. Naložio je iseljenje podnositeljice i ostalih tuženika iz stana te odbio njihov protutužbeni zahtjev. Pozivajući se na članak 21., stavak 1. Zakona o najmu stanova presudio je da je nakon što je Ustavni sud ukinuo stavak 2. toga članka, pravo najmodavca da zahtijeva iseljenje najmoprimca postalo neograničeno u slučajevima kad se on želi useliti u stan ili u njega useliti svoju djecu, roditelje ili uzdržavane osobe. Stoga je činjenica da je tužitelj želio u stan o kojemu je riječ useliti svoja dva sina bila dovoljna kako bi opravdala odluku kojom je prihvaćen njegov tužbeni zahtjev.

14. Presudom od 18. rujna 2002. godine Županijski sud u Rijeci odbio je žalbu tuženika i potvrdio prvostupanjsku presudu koja je time postala pravomoćna. Županijski sud prihvatio je obrazloženje dano u prvostupanjskoj presudi. Iako je presudio kako je Općinski sud trebao primijeniti članak 40., stavak 1., podstavak 1. (vidi stavak 31. ove presude), a ne članak 21., stavak 1. Zakona o najmu stanova, primijetio je kako ta

pogreška nije imala utjecaja na ishod predmeta. Presuda drugostupanjskog suda dostavljena je punomoćniku tuženika 31. prosinca 2002. godine.

15. Godine 2003. A.J. je zatražio ovrhu presude Općinskog suda u Opatiji od 7. prosinca 1999. godine. Dana 12. ožujka 2003. godine isti sud donio je rješenje o ovrši. Dana 22. listopada 2003. godine Županijski sud u Rijeci odbio je žalbu ovršenika protiv rješenja o ovrši.

16. Dana 14. siječnja 2003. godine tuženici su podnijeli ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske navodeći povredu svojih ustavnih prava na jednakost pred zakonom, jednakost pred sudovima, povredu prava vlasništva kao i konvencijskih prava na pošteno suđenje i djelotvorno pravno sredstvo. Istovremeno su zatražili da Ustavni sud odgodi ovrhu presude Općinskog suda u Opatiji od 7. prosinca 1999. godine dok ne odluči o njihovoj ustavnoj tužbi.

17. Dana 30. travnja 2003. godine Ustavni sud odgodio je ovrhu prvostupanjske presude od 7. prosinca 1999. godine do donošenja odluke o ustavnoj tužbi ovršenika.

18. Dana 17. ožujka 2009. godine Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu tuženika i 27. ožujka 2009. godine svoju odluku dostavio njihovom punomoćniku. Mjerodavni dio te odluke glasi kako slijedi:

“Iz utvrđenog činjeničnog stanja proizlazi da podnositeljica ustavne tužbe Ljubica Galović živi u navedenom stanu sa sinom i njegovom suprugom te njihove dvoje djece, kao članovima porodičnog domaćinstva, te da je sin podnositeljice vlasnik kuće u S. površine od 120m², a njegova supruga vlasnica stana u R. od 74m².

Stoga, i pored činjenice da Ljubica Galović, nema u vlasništvu odgovarajući stan na području općine ili grada gdje se nalazi stan u kojemu stanuje, Ustavni sud je ocijenio da su u konkretnom slučaju ispunjeni uvjeti za iseljenje podnositeljice Lj. G. i članova njezinog porodičnog domaćinstva iz stana u kojemu sada stanuju budući da članovi njenog porodičnog domaćinstva imaju u vlasništvu useljiv stan, odnosno kuću na području općine gdje se nalazi stan u kojemu sada stanuju.

Ustavni sud napominje da je pri razmatranju ustavne tužbe uzeo u obzir i utvrđenu činjenicu da vlasnik navedenog stana živi u neadekvatnom stanu, u zajedničkom kućanstvu sa suprugom i dva punoljetna sina te da u taj stan namjerava useliti sam, odnosno njegovi sinovi.

Polazeći od utvrđenih činjenica, Ustavni sud ocjenjuje da faktični položaj podnositeljice i njezinih članova porodičnog domaćinstva ograničava pravo vlasništva tužitelja, koje se ogleda u njegovoj nemogućnosti korištenja navedenog stana te rješavanja stambenog pitanja njega i njegove obitelji.

Okolnost što zakonodavac nije, nakon odluke Ustavnog suda, ukinutu odredbu ZNS-a nadomjestio drugom ne može biti zapreka da vlasnik stana, pozivom na važeću zakonsku odredbu, zahtijeva iseljenje podnositelja ustavne tužbe jer bi to bilo protivno ustavnom jamstvu prava vlasništva, kao i odredbi članka 16. stavka 2. Ustava, prema kojoj svako ograničenje slobode i prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju. Naime, nemogućnost iseljenja podnositelja iz razloga koje ističu podnositelji u ustavnoj tužbi, a oslanjajući se na činjenicu da zakonodavac još uvijek nije uredio sporni pravni odnos, prema mišljenju Ustavnog suda, predstavlja za vlasnika nerazmjerni i prekomjerni teret, na što su sudovi osnovano ukazali, tako da je osporenim presudama postignuta pravična ravnoteža među strankama u odnosu na način rješavanja njihovog stambenog pitanja.

Slijedom navedenog, Ustavni sud smatra da se pravna stajališta, navedena u osporenim presudama nadležnih sudova, zasnivaju na ustavnopravno prihvatljivom tumačenju i primjeni mjerodavnog materijalnog prava, osnovom kojeg stajališta Ustavni sud nije prihvatio navode podnositelja ustavne tužbe da im u konkretnom

slučaju nije osigurana jednakost pred zakonom, zajamčena člankom 14. stavkom 2. Ustava.”

19. Dana 29. travnja 2009. godine podnositeljica i članovi njezinog kućanstva sami su se iselili iz dotičnog stana. Stoga je Općinski sud u Opatiji 11. listopada 2011. godine obustavio ovršni postupak.

B. Mjerodavno domaće pravo i praksa

1. Ustav

Mjerodavne odredbe

20. Mjerodavne odredbe Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine“, br. 56/90, 135/97, 8/98 (pročišćeni tekst), 113/00, 124/00 (pročišćeni tekst), 28/01 i 41/01 (pročišćeni tekst), 55/01 (*corrigendum*) 76/10 i 85/10) glase kako slijedi:

Članak 14., stavak 2.

"Svi su pred zakonom jednaki.

Članak 26.

"Svi su državljani Republike Hrvatske i stranci jednaki pred sudovima i drugim državnim i inim tijelima koja imaju javne ovlasti."

Članak 34.

Dom je nepovrediv.

Samo sud može obrazloženim pisanim nalogom utemeljenim na zakonu odrediti da se dom ili drugi prostor pretraži.

Pravo je stanara da on ili njegov zastupnik i obvezatno dva svjedoka budu nazočni pri pretrazi doma ili drugoga prostora.

U skladu s uvjetima što ih predviđa zakon, redarstvene vlasti mogu i bez sudskog naloga ili privole držatelja stana ući u dom ili prostorije te izvršiti pretragu bez nazočnosti svjedoka, ako je to neophodno radi izvršenja naloga o uhićenju ili radi hvatanja počinitelja kaznenog djela odnosno otklanjanja ozbiljne opasnosti po život i zdravlje ljudi ili imovinu većeg opsega.

Pretraga radi pronalaženja ili osiguranja dokaza za koje postoji osnovana vjerojatnost da se nalaze u domu počinitelja kaznenog djela, može se poduzeti samo u nazočnosti svjedoka.

Članak 48.

Jamči se pravo vlasništva.

Vlasništvo obvezuje. Nositelji vlasničkog prava i njihovi korisnici dužni su pridonositi općem dobru."

2. Zakon o najmu stanova

(a) Mjerodavne odredbe

21. Zakon o najmu stanova (Narodne novine br. 91/96 do 28. listopada 1996.) koji je stupio na snagu 5. studenog 1996. godine uređuje pravni odnos između najmodavca i najmoprimeca u odnosu na najam stanova.

22. Članak 19. propisuje da najmodavac može otkazati ugovor o najmu stana u sljedećim slučajevima:

- ako najmoprimac ne plati u ugovorenom roku najamninu i druge ugovorene troškove u svezi sa stanovanjem
- ako najmoprimac stan ili dio stana daje u podnajam, bez dopuštenja najmodavca,
- ako najmoprimac ili drugi korisnici stana ometaju druge najmoprimce ili korisnike zgrade u mirnom korištenju stanom ili poslovnim prostorom,
- ako se stanom koristi osoba koja nije navedena u ugovoru o najmu i to za vrijeme dulje od 30 dana bez dopuštenja najmodavca, osim u slučaju kad je riječ o bračnom drugu, potomku, roditelju, osobi koju je prema Zakonu dužan uzdržavati ili o osobi koja pruža najmoprimcu ili drugim korisnicima stana nužnu njegu i pomoć samo dok potreba za nužnu njegu i pomoć traje,
- ako se najmoprimac ili drugi korisnici stana ne koriste stanom za stanovanje, već se njime koriste u cijelosti ili djelomično za druge namjene.

23. Prije odluke Ustavnog suda od 31. ožujka 1998., godine kojom je ukinut stavak 2. članka 21., taj je članak propisivao kako slijedi:

"(1) Najmodavac može otkazati ugovor o najmu stana na neodređeno vrijeme pored razloga iz članka 19. ovoga Zakona, ako u taj stan namjerava useliti sam ili namjerava useliti svoje potomke, roditelje ili osobe koje prema posebnim propisima dužan uzdržavati.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka najmodavac može otkazati ugovor o najmu stana sklopljen na neodređeno vrijeme samo u slučaju ako je najmoprimcu osigurao drugi useljiv stan pod uvjetima za stanovanje koji nisu nepovoljniji za najmoprimca. "

24. Zakon o najmu stanova priznaje posebnu kategoriju najmoprimaca ("zaštićeni najmoprimci"), a to su prijašnji nositelji stanarskog prava na stanovima u privatnom vlasništvu ili oni koji nisu kupili stan na temelju Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo. Prema tom zakonu na tu se kategoriju primjenjuje više zaštita, kao što je obveza najmodavca da zaključi ugovor o najmu na neodređeno vrijeme, plaćanje zaštićene najamnine čiji iznos propisuje Vlada i ograničen popis razloga za raskid ugovora o najmu.

25. Članak 30. propisuje da danom stupanja na snagu toga zakona prestaje stanarsko pravo te nositelji takvog prava postaju zaštićeni najmoprimci.

26. Članak 31., stavak 1. propisuje da vlasnik stana i bivši nositelj stanarskog prava na istom stanu sklapaju ugovor o najmu stana na neodređeno vrijeme, s time da najmoprimac za to vrijeme ima pravo ugovoriti zaštićenu najamninu. Članak 31. stavak 2. glasi kako slijedi:

"Pravo na zaštićenu najamninu nema najmoprimac koji:

- u dijelu stana obavlja poslovnu djelatnost,
- ima u vlasništvu useljivu kuću ili stan."

27. Članak 33., stavak 2. propisuje da je najmoprimac dužan podnijeti zahtjev za sklapanje ugovora o najmu stana vlasniku stana u roku od šest

mjeseci od dana stupanja na snagu toga zakona, odnosno od dana pravomoćnosti odluke kojom je odlučeno o pravu te osobe na korištenje stanom.

28. Članak 30., stavak 3. propisuje da ako vlasnik stana u roku od tri mjeseca od primitka pisanog zahtjeva najmoprimca ne sklopi ili odbije sklopiti ugovor o najmu stana, najmoprimac može tražiti od suda donošenje presude koja će zamijeniti taj ugovor. Ti se postupci smatraju hitnim.

29. Članak 37., stavak 1. propisuje da se osobe koje na dan stupanja na snagu Zakona imaju pravni položaj člana obiteljskog domaćinstva, stečenog prema odredbama Zakona o stambenim odnosima, upisuje u ugovor o najmu stana.

30. Članak 38. glasi kako slijedi:

"(1) U slučaju smrti zaštićenog najmoprimca ili kada zaštićeni najmoprimac napusti stan, prava i dužnosti zaštićenog najmoprimca iz ugovora o najmu prelaze na osobu navedenu u ugovoru o najmu stana, ovisno o sporazumu tih osoba.

(2) U slučaju spora, najmoprimca će odrediti najmodavac.

(3) Osoba iz stavka 1. ovoga članka dužna je od najmodavca u roku od 60 dana od dana nastale promjene zatražiti sklapanje ugovora o najmu.

(4) Najmodavac je dužan s osobom iz stavka 1. ovoga članka sklopiti ugovor o najmu stana na neodređeno vrijeme, s pravima i obvezama zaštićenog najmoprimca.

31. Razlozi za otkaz ugovora o najmu zaštićenom najmoprimcu propisani su u članku 40. Ugovora o najmu stanova, koji je, prije nego što je stavak 2. toga članka ukinut odlukom Ustavnog suda od 31. ožujka 1998. godine, propisivao kako slijedi:

"(1) Zaštićenom najmoprimcu najmodavac može dati otkaz ugovora o najmu stana i pored razloga iz članka 19. ovoga Zakona, iz razloga:

propisanog u članku 21. stavku 1. ovoga Zakona,

- ako nema riješeno stambeno pitanje za sebe i svoju obitelj, a temeljem posebnog propisa ima pravo na stalnu socijalnu pomoć ili ima više od 60 godina.

(2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka najmodavac može otkazati ugovor o najmu stana sklopljen na neodređeno vrijeme samo u slučaju ako je najmoprimcu osigurao drugi useljiv stan pod uvjetima za stanovanje koji nisu nepovoljniji za najmoprimca. "

(3) U slučaju iz stavka 1. podstavka 2. ovoga članka jedinica lokalne samouprave, odnosno Grad Zagreb, dužni su najmoprimcu osigurati drugi odgovarajući stan s pravima i obvezama zaštićenog najmoprimca.

(4) Najmodavac, odnosno jedinica lokalne samouprave ili Grad Zagreb, nisu dužni u slučaju iz stavka 2. i 3. ovoga članka osigurati drugi odgovarajući stan najmoprimcu koji ima u vlasništvu useljivi odgovarajući stan na području općine ili grada gdje se nalazi stan u kojem stanuje.

(5) ..."

32. U članku 41. pojam "odgovarajući stan" definiran je kao stan koji se nalazi u istom gradu ili općini, veličine "jedna osoba - jedna soba", s time da broj soba ne može biti veći od broja soba u stanu iz kojeg se iseljava.

(b) Sudska praksa Vrhovnog suda

33. U predmetu br. Rev-486/02-2, Gzz-74/02 od 21. veljače 2007. godine Vrhovni sud preinačio je presude prvostupanjskog i

drugostupanjskog suda od 15. veljače 1999. godine, odnosno 7. lipnja 2000. godine tako da je odbio tužbu najmodavca za iseljenje zaštićenog najmoprimca. Niži sudovi presudili su da je najmodavac mogao, bez bilo kakvih daljnjih uvjeta, nakon odluke Ustavnog suda od 31. ožujka 1998. godine kojom je ukinut članak 40., stavak 2. Zakona o najmu stanova kao neustavan, i dok nema izmjena i dopuna kojima bi se nadomjestila ta odredba, otkazati ugovor o najmu zaštićenom najmoprimcu ako u taj stan namjerava useliti sam ili namjerava useliti svoju djecu, roditelje ili osobe koje je prema posebnim propisima dužan uzdržavati (članak 40., stavak 1., podstavak 1. Zakona o najmu stanova). Ti su sudovi dakle prihvatili tužbeni zahtjev najmodavca i naložili zaštićenom najmoprimcu iseljenje iz stana. Međutim, Vrhovni sud smatrao je da je takvo tumačenje pogrešno. On je presudio da je zbog toga što Hrvatski sabor nije donio mjerodavne izmjene i dopune Zakona o najmu stanova i popunio pravnu prazninu stvorenu nakon odluke Ustavnog suda od 31. ožujka 1998. godine, pravilno tumačenje članka 40., stavka 1., podstavka 1. Zakona o najmu stanova bilo da najmodavac koji u taj stan namjerava useliti sam ili namjerava useliti svoje potomke, roditelje ili osobe koje je prema posebnim propisima dužan uzdržavati može otkazati ugovor o najmu zaštićenom najmoprimcu iz tog razloga samo ako zaštićeni najmoprimac ima odgovarajući useljiv stan u istom gradu ili općini (tj. na temelju uvjeta propisanih u članku 40., stavku 4. Zakona o najmu stanova). Mjerodavni dio presude Vrhovnog suda glasi kako slijedi:

“[Iz obrazloženja odluke Ustavnog suda od 31. ožujka 1998. godine] Dakle, Ustavni sud je smatrao da je prije prestanka važenja navedene zakonske odredbe nužno propisati uvjete uz koje najmodavac može dati otkaz ugovora o najmu stana zaštićenom najmoprimcu iz razloga što želi useliti u stan, te je opravdano očekivao da će te uvjete zakonodavac i propisati, što međutim zakonodavac nije učinio.

Stoga se...u svezi primjene odredbe čl. 40. st. 1. podst. 1. ZNS postavlja pitanje njezine imperfekcije [tj. neispravne ili nepotpune naravi], a time i nemogućnosti primjene takovog ne cjelovitog propisa. Navedena odredba ne može se tumačiti samo gramatički i izolirano u odnosu na ostale odredbe ZNS koje se tiču otkaza ugovora o najmu zaštićenom najmoprimcu, a posebno odredaba čl. 40. st. 1. podst. 2. i st. 3. istog Zakona...

...

S obzirom na ne cjelovitost odredbe čl. 40. st. 1. podst. 1. ZNS, nastale prestankom važenja odredbe st. 2. istog članka, na takovoj odredbi ne može se temeljiti konkretni tužbeni zahtjev.

Do primjene te odredbe može doći samo u slučaju ako najmoprimac ima u vlasništvu useljiv odgovarajući stan na području općine ili grada gdje se nalazi stan u kojem stanuje, jer u tom slučaju nije postojala obveza osiguravanja drugog useljivog stana najmoprimcu od strane najmodavca niti prije prestanka važenja ukinutih odredaba ZNS (čl. 40. st. 4. ZNS).”

Vrhovni sud ostao je kod takva tumačenja u slijedećim predmetima, osobito u svojim presudama br. Rev-803/08-2 od 10. rujna 2008. i br. Rev-1083/06-2 od 27. siječnja 2009. godine.

(b) Sudska praksa Ustavnog suda

34. U predmetu br. U-III/2521/2005 od 2. srpnja 2009. godine (objavljenom u Narodnim novinama br. 88/2009 od 22. srpnja 2009.) Ustavni sud usvojio je ustavnu tužbu zaštićene najmoprimke i ukinuo presude prvostupanjskog i drugostupanjskog suda od 4. rujna 2000. i 9. veljače 2005. godine kojima je naloženo njeno iseljenje iz stana o kojemu je riječ. Redovni sudovi su, konkretno, presudili da nakon odluke Ustavnog suda od 31. ožujka 1998. godine najmoprimac koji u stan namjerava useliti sam ili namjerava useliti svoje potomke, roditelje ili osobe koje je prema posebnim propisima dužan uzdržavati može na temelju članka 40., stavak 1., podstavke 1. Zakona o najmu stanova zaštićenom najmoprimcu dati otkaz ugovora o najmu stana bez ikakvih ograničenja. Međutim, Ustavni sud prvo je izričito prihvatio obrazloženje Vrhovnog suda dano u naprijed citiranom predmetu br. Rev-486/02-2, Gzz-74/02 od 21. veljače 2007. godine (vidi stavak 33. ove presude). Nakon toga presudio je kako je tumačenje koje su dali redovni sudovi, a koje je bilo protivno tumačenju Vrhovnog suda, povrijedilo ustavno jamstvo jednakosti pred zakonom iz članka 14., stavka 2. Ustava. Ustavni sud nije ispitao jesu li osporene presude protivne i članku 34. Ustava te članku 8. Konvencije, na koji se podnositeljica pozvala i u svojoj ustavnoj tužbi. Mjerodavni dio te odluke glasi kako slijedi:

“ -Vrhovni sud je u svojoj odluci broj: Rev-486/02-2, Gzz-74/02 od 21. veljače 2007. godine (u odnosu na navedeno stajalište Županijskog suda u Rijeci), izrazio suprotno pravno stajalište:

...

Uvažavajući ustavnu nadležnost Vrhovnog suda Republike Hrvatske, propisanu člankom 118. stavkom 1. Ustava, Ustavni sud ocjenjuje da se pravno stajalište najvišeg suda u zemlji zasniva na ustavnopravno prihvatljivom tumačenju i primjeni mjerodavnog materijalnog prava

Budući da su u konkretnom slučaju, presude Županijskog i Općinskog suda u Rijeci, suprotne pravnom stajalištu Vrhovnog suda Republike Hrvatske navedenom u točki 6.2. obrazloženja ove odluke, Ustavni sud utvrđuje da je osporenim presudama povrijeđeno ustavno jamstvo podnositeljice na jednakost pred zakonom, propisano člankom 14. stavkom 2. Ustava.”

PRIGOVORI

35. Podnositeljica prigovara temeljem članka 8. Konvencije da su domaći sudovi svojim odlukama povrijedili njezino pravo na poštovanje njezinoga doma.

36. Ona nadalje prigovara i na temelju članka 6., stavka 1. Konvencije duljini naprijed navedenog građanskog postupka, osobito njegovog dijela pred Ustavnim sudom.

37. Podnositeljica također prigovara na temelju članka 6., stavka 1. i članka 13. Konvencije ishodu naprijed navedenog građanskog postupka.

38. I, naposljetku, podnositeljica prigovara temeljem članka 14. Konvencije da je protiv nje izvršena diskriminacija, jer, za razliku od

nositelja stanarskog prava na stanovima u društvenom vlasništvu, ona nije imala pravo kupiti stan i time postati njegov vlasnik.

PRAVO

A. Navodna povreda članka 8. Konvencije

39. Podnositeljica prigovara da su time što su joj naložili iseljenje iz stana o kojemu je riječ domaći sudovi povrijedili njeno pravo na poštovanje njena doma. Pozvala se na članak 8. Konvencije koji glasi kako slijedi:

“1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

2. Javna se vlast neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala kao i radi zaštite prava i sloboda drugih. ”

40. Vlada pobija tu tvrdnju. Vlada osporava dopuštenost tog zahtjeva iz tri razloga. Tvrdi da podnositeljica nije iscrpila domaća pravna sredstva, da nije poštovala šestomjesečni rok te da je u svakom slučaju zahtjev očigledno neosnovan.

1. Tvrdnje stranaka

(a) Iscrpljenje domaćih pravnih sredstava

41. Vlada prvo tvrdi kako podnositeljica nije u postupku pred domaćim sudovima prigovorila povredi svog prava na poštovanje doma. Konkretno, podnositeljica je u svojoj ustavnoj tužbi samo prigovorila da su joj povrijeđena ustavna prava na jednakost pred zakonom, jednakost pred sudovima i pravo vlasništva te konvencijska prava na pošteno suđenje i djelotvorno pravno sredstvo.

42. Podnositeljica odgovara da se u svojoj ustavnoj tužbi nije pozvala na članak 34. Ustava jer je ta odredba, kako ju je u mjerodavno vrijeme tumačio Ustavni sud, propisivala samo zaštitu doma od nezakonitih ulazaka i pretraga koje vrše policijske vlasti. Obuhvat tog članka stoga je bio uži od obuhvata članka 8. Konvencije. Ustavni sud tek je u prosincu 2010. godine proširio obuhvat članka 34. Ustava tako da odgovara obuhvatu članka 8. Konvencije. S obzirom na to da je podnositeljica podnijela svoju ustavnu tužbu u siječnju 2003. godine nije se mogla pozvati na taj razvoj sudske prakse Ustavnog suda.

(b) Poštovanje pravila o šest mjeseci

43. Vlada tvrdi, ako Sud ustanovi da ustavna tužba nije djelotvorno pravno sredstvo koje treba iscrpiti u odnosu na konvencijsko pravo na poštovanje njezinog doma, ili ako podnositeljica u ovom predmetu nije trebala podnijeti ustavnu tužbu, da tada njezin prigovor temeljem članka 8. Konvencije treba odbiti zbog nepoštovanja šestomjesečnog roka jer je u tim

okolnostima konačna domaća odluka u smislu članka 35., stavka 1. Konvencije bila presuda Županijskog suda u Rijeci od 18. rujna 2002. godine.

44. Podnositeljica odgovara kako je ustavna tužba djelotvorno pravno sredstvo u svrhu članka 35., stavka 1. Konvencije, te da je stoga poštovala šestomjesečni rok.

(c) Je li prigovor očigledno neosnovan

45. Vlada tvrdi da je miješanje u podnositeljičino pravo na poštovanje njezinog doma bilo u skladu sa zakonom, da je imalo legitiman cilj i da je bilo potrebno u demokratskom društvu.

46. Konkretno, Vlada tvrdi da je miješanje u podnositeljičino pravo na poštovanje njezinog doma bilo zakonito bez obzira na činjenicu što Hrvatski sabor nije donio izmjene i dopune Zakona o najmu stanova nakon odluke Ustavnog suda od 31. ožujka 1998. godine. To stoga što se presuda kojom je podnositeljici naloženo iseljenje iz stana temeljila na članku 40., stavku 1., podstavku 1. Zakona o najmu stanova, tj. na stavku koji je ostao na snazi nakon što je Ustavni sud ukinuo stavak 2. istoga članka kao neustavan (vidi stavak 31. ove presude).

47. Nadalje, po mišljenju Vlade, ta je presuda u skladu sa sudskom praksom Vrhovnog suda ustanovljenom nakon navedene odluke Ustavnog suda, obznanjenom u predmetu - br. Rev-486/02-2, Gzz-74/02 od 21. veljače 2007. godine (vidi stavak 33. ove odluke), koju je kasnije izričito prihvatio Ustavni sud u predmetu br. U-III/2521/2005 od 2. srpnja 2009. godine (vidi stavak 34. ove odluke). Prema sudskoj praksi najmodavac koji se želi useliti u stan ili u njega useliti svoju djecu, roditelje ili osobe koje je dužan uzdržavati može raskinuti ugovor o najmu sa zaštićenim najmoprimcem samo ako je ovaj vlasnik odgovarajućeg useljivog stana u istom gradu ili općini. Prema navodima Vlade zaštićeni najmoprincipi nisu bili samo bivši nositelji stanarskog prava nego i članovi njihovih domaćinstava. S obzirom na to da su redovni sudovi utvrdili kako su članovi podnositeljičina domaćinstva vlasnici odgovarajućih useljivih nekretnina u istoj općini u kojoj se nalazi dotični stan, Vlada zaključuje kako su bili ispunjeni zakonski uvjeti za nalog podnositeljici da se iseli iz stana te je stoga miješanje u njezino pravo na poštovanje doma bilo u skladu sa zakonom.

48. Vlada nadalje tvrdi da je legitiman cilj koji se želio ostvariti miješanjem u podnositeljičino pravo na poštovanje njezinog doma bila zaštita prava drugih osoba, prava vlasništva vlasnika stana.

49. Glede razmjernosti miješanja Vlada bilježi da su domaći sudovi utvrdili kako je vlasnik dotičnog stana živio u neodgovarajućem stanu, tj. u stanu od 65,82 kvadratna metra zajedno sa suprugom i dva odrasla sina. S druge strane podnositeljica je živjela u dotičnom stanu zajedno sa svojim sinom, vlasnikom kuće od 120 kvadratnih metara i snahom, vlasnicom stana od 74 kvadratna metra. Ti su sudovi primijenili test razmjernosti i utvrdili kako bi dopuštanje da podnositeljica ostane u stanu predstavljalo nerazmjeran i prekomjeran teret za vlasnika. Pritom su domaći sudovi, bez obzira na podnositeljičinu dob, postigli poštenu ravnotežu između suprotnih

interesa podnositeljice i vlasnika stana. Miješanje u njezino pravo na poštovanje njezinog doma bilo je stoga potrebno u demokratskom društvu.

50. Podnositeljica tvrdi da miješanje u njezino pravo na poštovanje njezinog doma nije bilo u skladu sa zakonom. To stoga što Hrvatski sabor nije donio izmjene i dopune Zakona o najmu stanova u skladu s odlukom Ustavnog suda od 31. ožujka 1998. godine, i zbog toga što presuda kojom joj je bilo naloženo iseljenje iz stana nije bila u skladu sa sudskom praksom Vrhovnog suda.

51. Glede drugog razloga, podnositeljica je objasnila kako je sudska praksa Vrhovnog suda zahtijevala da zaštićeni najmodavac bude vlasnik odgovarajućeg stana u istom gradu ili općini kako bi najmodavac imao pravo raskinuti ugovor o najmu sa zaštićenom najamninom. Međutim, sama podnositeljica nije bila vlasnica odgovarajućeg stana. Štoviše, njezin sin i snaha kao članovi njenog domaćinstva ne bi se mogli smatrati zaštićenim najmodavcima na koje je primjenjiva ista sudska praksa, kao što to predlaže Vlada. U svakom slučaju, iako je njen sin zaista vlasnik kuće u Selcima blizu Mošćenice, ta je kuća nedovršena i neuseljiva. Njena snaha vlasnica je stana u Rijeci, tj. izvan općine Mošćenička Draga. Stoga je presuda kojom je naloženo podnositeljici iseljenje bila protivna navedenoj sudskoj praksi Vrhovnog suda. Iz tog razloga miješanje u njezino pravo na poštovanje njezinog doma nije bilo zakonito.

52. Podnositeljica nadalje tvrdi kako miješanje u njezino pravo na poštovanje doma nije bilo potrebno u demokratskom društvu te da nije imalo legitiman cilj. To stoga što domaći sudovi nisu vodili računa o slijedećim činjenicama: njezinoj podmakloj dobi, činjenici da je u stanu o kojemu je riječ živjela od 1949. godine, da kuća njezinog sina u Selcima blizu Mošćenice nije upisana u zemljišnu knjigu ili katastar (što znači da on nije formalni vlasnik), da je nedovršena i neuseljiva (nema vrata, grijanje ili pločice), da nema javnog prijevoza do kuće i od kuće, da u blizini nema dućana, da njezina snaha ima stan u drugom gradu, da podnositeljica ne želi drugdje živjeti, da vlasnik stana ima useljiv tavan iznad tog stana koji ustvari predstavlja zaseban stan te da je on vlasnik kuće u Mošćeničkoj Dragoj u kojoj u stvari žive njegova dva sina.

2. Ocjena Suda

53. Sud ne nalazi potrebnim ispitati Vladine prigovore koji se temelje na tome da je podnositeljica propustila iscrpiti domaća pravna sredstva i poštovati pravilo o šest mjeseci jer je ovaj prigovor u svakom slučaju nedopušten iz slijedećih razloga.

54. Sud bilježi da je podnositeljica bila nositeljica stanarskog prava na stanu o kojemu je riječ (vidi stavak 4. i 5. ove odluke). Stupanjem na snagu Zakona o najmu stanova iz 1996. godine ukinuta su stanarska prava, a nositelji tih stanarskih prava na stanovima u privatnom vlasništvu trebali su postati zaštićeni najmodavci (vidi stavak 6. i 25. ove odluke).

55. Podnositeljica je stoga zatražila od g. A.J.-a, vlasnika stana na kojemu je imala stanarsko pravo, da s njom sklopi ugovor o najmu sa zaštićenom najamninom, u skladu sa Zakonom o najmu stanova (vidi stavak 7. ove odluke). Umjesto sklapanja zatraženog ugovora o najmu s

podnositeljicom, vlasnik je pokrenuo postupak za njezino iseljenje (vidi stavak 11. ove odluke). Taj je postupak okončan presudom kojom je podnositeljici naloženo da se iseli iz stana.

(a) Je li došlo do miješanja u podnositeljičino pravo na poštovanje njezinog doma

56. Nesporno je među strankama da presuda Općinskog suda u Opatiji od 7. prosinca 1999. godine kojom je podnositeljici naloženo iseljenje iz dotičnog stana, a koja je potvrđena presudom Županijskog suda u Rijeci od 18. rujna 2002. godine, predstavlja miješanje u njezino pravo na poštovanje njezinog doma zajamčeno člankom 8., stavkom 1. Konvencije. Sud, uzimajući u obzir svoju sudsku praksu (vidi na primjer predmete *Trifunović protiv Hrvatske* (odl.), br. 34162/06, 6. studenog 2008. i *Paulić protiv Hrvatske*, br. 3572/06, stavci 35. - 38., 22. listopada 2009.), ne vidi razloga presuditi drugačije.

(b) Je li miješanje bilo opravdano

57. Sud nadalje mora ispitati je li miješanje bilo opravdano u smislu članka 8., stavka 2., tj. je li bilo u skladu sa zakonom, je li imalo legitiman cilj i je li bilo potrebno u demokratskom društvu (vidi predmet *Gillow protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 24. studenog 1986., stavak 48., Serija A br. 109).

(i) Je li miješanje u skladu sa zakonom

58. Kad ispituje je li miješanje u podnositeljičino pravo na poštovanje njezinog doma bilo opravdano, Sud prvo treba utvrditi može li se smatrati zakonitim u svrhu članka 8. stavka 2. Konvencije, s obzirom na to da odluka temeljem koje se ono dogodilo mora biti u skladu s mjerodavnim domaćim pravom (vidi predmet *Weber and Saravia protiv Njemačke* (odl.), br. 54934/00, stavak 90., ECHR 2006-XI). S tim u vezi Sud ponavlja da zadaću tumačenja i primjene domaćega prava imaju prije svega nacionalne vlasti, i to sudovi. Stoga je "pravo" akt koji je donesen i koji je na snazi onako kako ga tumače nadležni sudovi (vidi predmet *Weber i Saravia*, loc. cit.). Iako bi Sud u ovoj stvari trebao iskoristiti svoju ovlast preispitivanja, jer nepostupanje u skladu s domaćim pravom za sobom povlači povredu članka 8., na obuhvat njegove zadaće primjenjuju se ograničenja sadržana u supsidijarnoj naravi Konvencije, te on ne može dovoditi u pitanje način na koji su domaći sudovi tumačili i primijenili nacionalno pravo, osim u slučajevima očiglednog ne-poštovanja ili proizvoljnosti (vidi predmete *Goranova-Karaeneva protiv Bugarske*, br. 12739/05, stavak 46., 8. ožujka 2011. i *Weber i Saravia*, loc. cit.).

59. S tim u vezi Sud prvo primjećuje kako su domaći sudovi, posebno Općinski sud u Opatiji, Županijski sud u Rijeci te Ustavni sud, argumentirali svoje odluke različitim razlozima, te se pozvali na različite odredbe Zakona o najmu stanova (vidi stavke 13.-14. i 18. ove odluke). Naposljetku, Ustavni je sud u svojoj odluci kojom je odbio podnositeljičinu ustavnu tužbu utvrdio da su članovi podnositeljičina domaćinstva - njezin sin i njezina snaha - vlasnici kuće u Selcima pokraj Mošćenice, odnosno stana u Rijeci. Na toj je osnovi presudio da su zahtjevi za njezino iseljenje i

iseljenje članova njezinog domaćinstva ispunjeni čak iako sama podnositeljica nije vlasnica odgovarajućeg stana u istoj općini, jer su članovi njezinog domaćinstva vlasnici useljivog stana i kuće u istoj općini (vidi stavak 18. ove presude).

60. Iz tog obrazloženja slijedi kako je Ustavni sud temeljio svoju odluku na prvom podstavku stavka 1. članka 40. Zakona o najmu stanova uzetog zajedno sa stavkom 4. istog članka. Te dvije odredbe uzete zajedno daju pravo najmodavcima raskinuti ugovor o najmu stana sa zaštićenim najmoprimcem (ili odbiti sklopiti ugovor o najmu) ako su ispunjena oba sljedeća uvjeta: (1) najmodavac namjerava useliti u stan ili u njega useliti svoju djecu, roditelje ili osobe koje je dužan uzdržavati, i (2) najmoprimac je vlasnik odgovarajućeg useljivog stana u istoj općini ili gradu u kojem se nalazi stan u kojem živi.

61. Sud ne nalazi nikakve naznake da je Ustavni sud proizvoljno primijenio te odredbe. Istina je, kao što je to istaknula podnositeljica (vidi stavak 51. ove odluke), da ona sama nije vlasnica kuće ili stana. Vlasnik kuće je njezin sin, a vlasnica stana je njezina snaha. Međutim, to za Sud znači samo to da je Ustavni sud u vršenju svojih ustavnih ovlasti, presudivši u podnositeljčinu predmetu kako se odredbe o kojima je riječ primjenjuju i na predmete u kojima članovi domaćinstva najmoprimca imaju odgovarajuću useljivu kuću ili stan, čak i ako takvu kuću ili stan nema sam najmoprimac, usvojio široko tumačenje tih odredbi, što nije bilo nezamislivo ili nepredvidivo za podnositeljicu. Budući da članovi domaćinstva izvode svoje pravo stanovanja u stanu iz prava zaštićenog najmoprimca i da na drugi način imaju koristi od njegovog ili njezinog položaja (uključujući i pravo nasljeđivanja tog položaja nakon smrti zaštićenog najmoprimca), Sud prihvaća tumačenje koje je dao Ustavni sud.

62. Sud se stoga uvjerio kako je miješanje u ovom predmetu bilo "predviđeno zakonom", kako to zahtijeva članak 8., stavak 2. Konvencije.

(ii) Je li miješanje imalo legitiman cilj

63. Sud nadalje smatra da je miješanje o kojemu je riječ imalo legitiman cilj zaštite prava drugih osoba, posebno prava najmodavca kao vlasnika stana.

(iii) Je li miješanje bilo nužno u demokratskom društvu"

64. Sud ponavlja kako će se miješanje smatrati "nužnim u demokratskom društvu" ako zadovoljava "neodgodivu društvenu potrebu" i, posebice, ako je razmjerno s legitimnim ciljem koji želi ostvariti. Dok je na nacionalnim tijelima da obave početnu procjenu nužnosti, konačna je procjena jesu li razlozi navedeni za miješanje relevantni i dostatni na Sudu, koji će ocijeniti je li miješanje sukladno zahtjevima Konvencije (vidi predmet *Connors protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 66746/01, stavak 81., 27. svibnja 2004.).

65. S tim u vezi Sud bilježi kako su u ovom predmetu svi domaći sudovi koji su u njemu sudjelovali, vagali podnositeljčine interese u odnosu na interese vlasnika stana i utvrdili da njezin sin i snaha (a s oboje živi u dotičnom stanu) imaju kuću od 120 kvadratnih metara, odnosno stan od 74 kvadratna metra, te da stoga mogu puno lakše zadovoljiti njezine i svoje

stambene potrebe nego što vlasnik stana može zadovoljiti stambene potrebe svoja dva odrasla sina, s kojima živi u stanu od 65,82 kvadratna metra zajedno sa svojom suprugom. Glede podnositeljčine tvrdnje da vlasnik stana ima drugu useljivu nekretninu koja može zadovoljiti stambene potrebe njega i njegove djece (vidi stavak 52. ove odluke), Sud bilježi da ona nije dostavila nikakav dokaz u potporu te tvrdnje niti dokazala da je tu tvrdnju iznijela pred domaćim sudovima. S obzirom na takvu pozadinu, i uzimajući u obzir slobodu procjene ostavljenu državama u stambenim pitanjima (vidi naprijed citirani predmet *Connors*, stavak 82.), Sud smatra kako se u ovome predmetu ne može tvrditi da domaći sudovi, naloživši podnositeljici iseljenje iz dotičnog stana nisu ispunili svoju obvezu postizanja poštene ravnoteže između konkurentskih interesa o kojima se tu radi. Stoga je miješanje bilo razmjerno s legitimnim ciljem koji se želio ostvariti, te je bilo potrebno u demokratskom društvu.

66. Slijedi da je ovaj prigovor nedopušten na temelju članka 35., stavka 3. (a) Konvencije kao očigledno neosnovan, te da ga stoga treba odbiti na temelju članka 35., stavka 4. Konvencije.

B. Navodna povreda članka 6., stavka 1. Konvencije zbog prekomjerne duljine postupka

67. Podnositeljica nadalje prigovara da je duljina naprijed navedenog građanskog postupka, u fazi pred Ustavnim sudom, nespojiva sa zahtjevom "razumnog roka" navedenim u članku 6., stavku 1. Konvencije koji glasi kako slijedi:-

"Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi...svatko ima pravo da sud pravično... ispita njegov slučaj...."

68. Vlada pobija tu tvrdnju. Osparavaju dopuštenost ovog prigovora tvrdeći da je podnositeljčin prigovor očigledno neosnovan.

69. Sud ne nalazi potrebnim ispitati Vladin prigovor koji se odnosi na nedopuštenost jer je ovaj prigovor u svakom slučaju nedopušten iz slijedećih razloga.

70. Sud prvo bilježi kako je dio postupka pred Ustavnim sudom trajao šest godina i dva mjeseca. To razdoblje, tijekom kojega je podnositeljica bila u neizvjesnosti glede odluke o njenim građanskim pravima i obvezama, može, u svjetlu mjerila ustanovljenih u sudskoj praksi Suda o pitanju "razumnog roka" (složenost predmeta, ponašanje podnositeljice i nadležnih vlasti, te što se dovodi u pitanje za podnositeljicu), otvoriti pitanje temeljem članka 6., stavka 1. Konvencije, posebno s obzirom na ono što se dovodi u pitanje za podnositeljicu.

71. Međutim, mora se primijetiti da je podnositeljica istovremeno imala i koristi od duljine postupka jer je Ustavni sud odgodio ovrhu presude kojom je naloženo njeno iseljenje do donošenja odluke o njenoj ustavnoj tužbi. S obzirom na to, otvara se pitanje je li podnositeljica pretrpjela "značajnu štetu" u smislu članka 35., stavka 3. (b) Konvencije kao rezultat navodne povrede.

72. Sud ponavlja kako se kriterij "značajne štete" nadograđuje na ideju da neka povreda prava, bez obzira koliko je stvarna iz čisto pravnog

motrišta, treba doseći minimalnu razinu težine kako bi bilo opravdano da ju razmotri međunarodni sud (vidi predmet *Korolev protiv Rusije* (odl.), br. 25551/05, 1. srpnja 2010.). Ocjena ove najniže razine po prirodi je stvari relativna i ovisi o svim okolnostima predmeta (vidi naprijed citirani predmet *Korolev*). Težinu povrede treba ocijeniti vodeći računa i o subjektivnim doživljajima podnositelja zahtjeva i o tome što se objektivno dovodi u pitanje u konkretnom predmetu.

73. U svjetlu kriterija ustanovljenih u svojoj sudskoj praksi Sud smatra da pri utvrđivanju je li povreda prava dosegla minimalnu razinu težine, treba uzeti u obzir, *inter alia*, sljedeće čimbenike: narav navodno povrijeđenog prava, težinu utjecaja navodne povrede na vršenje prava i/ili moguć utjecaj povrede na osobnu situaciju podnositelja (vidi predmet *Giusti protiv Italije*, br. 13175/03, stavak 34., 18. listopada 2011.).

74. Sud u ovome predmetu bilježi kako je podnositeljica, zbog trajanja postupka pred Ustavnim sudom, umjesto da bude iseljena iz stana u ovršnom postupku, ostala živjeti u njemu još šest godina i dva mjeseca. Ta je činjenica, po mišljenju Suda, nadoknadila ili barem značajno smanjila štetu koja redovno ide uz prekomjernu duljinu postupka. Sud stoga smatra kako podnositeljica nije pretrpjela "značajnu štetu" u odnosu na svoje pravo na suđenje u razumnom roku (vidi, *mutatis mutandis*, predmet *Gagliano Giorgi protiv Italije*, br. 23563/07, stavci 57.- 58., 6. ožujka 2012.).

75. Glede pitanja zahtijeva li poštovanje ljudskih prava koje čuva Konvencija i njeni protokoli ispitivanje osnovanosti prigovora, Sud primjećuje kako je u brojnim prilikama u svojim presudama govorio o pitanju duljine građanskog postupka u Hrvatskoj (vidi, između brojnih drugih izvora prava, presude *Horvat protiv Hrvatske*, br. 51585/99, ECHR 2001-VIII; *Kozlica protiv Hrvatske*, br. 29182/03, 2. studeni 2006. i *Kaić i ostali protiv Hrvatske* br. 22014/04, 17. srpnja 2008.). Stoga ispitivanje osnovanosti ovoga prigovora ne bi dodalo ništa novo u tom pogledu. Sud zato zaključuje da interesi poštovanja ljudskih prava zajamčenih Konvencijom i dodatnim protokolima ne traže ispitivanje osnovanosti ovoga zahtjeva

76. Naposljetku, glede pitanja je li predmet "propisno razmotrio domaći sud", Sud prvo ponavlja da je u predmetu *Holub* (vidi *Holub protiv Češke Republike* (odl.), br. 24880/05, 14. prosinca 2010.) presudio kako se izraz "predmet" iz članka 35., stavka 3. (b) Konvencije treba razlikovati od izraza "zahtjev" ili "prigovor". On odgovara pojmu "predmet" u smislu tužbe, tužbenog zahtjeva ili zahtjeva koji je podnesen domaćim sudovima. "Predmet" shvaćen na taj način treba "propisno razmotriti domaći sud" u svrhu članka 35., stavka 3.(b) Konvencije. Kad je to tako, Sud bilježi kako su u ovom slučaju prvostupanjski i drugostupanjski sud, te Ustavni sud "propisno razmotrili" podnositeljčin "predmet", tj. tužbu za iseljenje podnesenu protiv nje te njen protutužbeni zahtjev.

77. Uz to, Sud ponavlja kako je odredba prema kojoj predmet treba "propisno razmotriti domaći sud" u suglasju s načelom supsidijarnosti, koje se odražava poglavito u članku 13. Konvencije, koji zahtijeva da djelotvorno pravno sredstvo protiv povreda treba biti dostupno na nacionalnoj razini (vidi naprijed citirani predmet *Korolev*). Sud nadalje upućuje na svoju sudsku praksu razvijenu u kontekstu članka 13. prema

kojoj se podrazumijeva kako je primjena članka 13. ograničena kad, kao u ovom predmetu, podnositeljica tvrdi da je sudsko tijelo vlasti domaćeg pravnog sustava posljednjeg stupnja povrijedilo prava koje joj daje Konvencija. Stoga, na primjer, nepostojanje pravnog sredstva u odnosu na odluku Ustavnog suda ne otvara pitanje temeljem članka 13. (vidi predmete *Juričić protiv Hrvatske*, br. 58222/09, stavak 100., 26. srpnja 2011. i *Harabin protiv Slovačke*, br. 58688/11, stavak 171., 20. studenog 2012.). Sud smatra kako se ovo obrazloženje primjenjuje jednakom snagom u kontekstu članka 35. stavka 3. (b) Konvencije u okolnostima kao što su one koje prevladavaju u ovom predmetu. To znači da kad ispituje je li zadovoljen kriterij "značajne štete" za dopuštenost u predmetima u kojima podnositelj navodi da je povredu Konvencije počinilo tijelo sudbene vlasti posljednjeg stupnja u domaćem pravnom sustavu Sud ne mora primijeniti zahtjev naveden u članku 35. stavku 3. (b) Konvencije prema kojemu ni jedan predmet ne smije biti odbijen iz tog razloga, ako ga je "propisno razmotrio domaći sud". Protivno bi tumačenje spriječilo Sud da odbije bilo koji zahtjev, bez obzira na to koliko bio beznačajan, koji se odnosi na navodne povrede koje se mogu pripisati konačnoj nacionalnoj instanci. Sud nalazi da takav pristup ne bi bio ni prikladan ni dosljedan predmetu i svrsi članka 35. stavka 3. (b) Konvencije (vidi predmete *Korolev* i *Holub*, oba naprijed citirana).

78. Slijedi da je ovaj prigovor nedopušten na temelju članka 35., stavka 3. (a) Konvencije kao očigledno neosnovan, te da ga stoga treba odbiti na temelju članka 35., stavka 4. Konvencije.

C. Navodna povreda članka 14. Konvencije

79. Podnositeljica također prigovara temeljem članka 14. Konvencije da je protiv nje izvršena diskriminacija, jer, za razliku od drugih nositelja stanarskog prava na stanovima u društvenom vlasništvu, ona nije imala pravo kupiti stan u kojem je živjela i time postati njegov vlasnik. Poziva se na članak 14. Konvencije koji glasi kako slijedi:

"Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost."

80. Sud ponavlja kako je imao priliku ispitati slične prigovore u predmetima *Strunjak* i *Sorić* (vidi predmete *Strunjak i ostali protiv Hrvatske* (odl.), br. 46934/99, ECHR 2000-X i *Sorić protiv Hrvatske* (odl.), br. 43447/98, 16. ožujka 2000.) te kako je utvrdio da su nedopušteni kao očigledno neosnovani. Sud ne vidi nikakav razlog da u ovome predmetu zaključi drugačije.

81. Slijedi da je ovaj prigovor nedopušten na temelju članka 35., stavka 3. (a) Konvencije kao očigledno neosnovan, te da ga stoga treba odbiti na temelju članka 35.,stavka 4. Konvencije.

D. Ostale navodne povrede Konvencije

82. Naposljetku, podnositeljica prigovara temeljem članka 6., stavka 1. i članka 13. Konvencije ishodu naprijed navedenog građanskog postupka. Članak 13. glasi kako slijedi:

Članak 13.

"Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom, čak i u slučaju kad su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu."

83. Glede podnositeljčina prigovora temeljem članka 6., stavka 1. Konvencije, Sud bilježi da je ona prigovorila ishodu postupka. Međutim, ako ishod nije proizvoljan, Sud ga ne može ispitivati temeljem tog članka. U svjetlu sveg materijala koji ima u posjedu, Sud smatra da je u ovom predmetu podnositeljica mogla svoje tvrdnje podastrijeti sudovima koji su nudili jamstva navedena u članku 6., stavku 1. Konvencije i koji su o tim tvrdnjama rješavali u odlukama koje su propisno obrazložili i koje nisu arbitrarne.

84. Glede podnositeljčina prigovora temeljem članka 13. Konvencije, Sud ponavlja kako "učinkovitost pravnog sredstva" u smislu članka 13. ne ovisi o izvjesnosti povoljnog ishoda za podnositeljicu (vidi predmet *Kudla protiv Poljske* [VV], br. 30210/96, stavak 157., ECHR 2000-X). Stoga bilježi kako je podnositeljica imala na raspolaganju djelotvorna domaća pravna sredstva - u obliku žalbe i ustavne tužbe - za prigovor protiv povrede konvencijskog prava na poštovanje njena doma, te da je iskoristila ta pravna sredstva. Sama činjenica da ishod postupka nije bio za nju povoljan ne čini ta pravna sredstva neučinkovitima.

85. Slijedi da su ovi prigovori nedopušteni temeljem članka 35., stavka 3. (a) Konvencije kao očigledno neosnovani, te da ih stoga treba odbiti temeljem članka 35., stavka 4. Konvencije.

Iz tih razloga Sud jednoglasno

Utvrđuje da je zahtjev nedopušten.

g. Søren Nielsen
tajnik

gđa Isabelle Berro-Lefèvre
predsjednica